

Експертний висновок

Співробітниками Карадазького природного заповідника НАН України в період 1996 – 2009 рр. у Південно-Східному Криму було проведено обстеження природного комплексу, який включає територію хребта Узун-Сирт, гори Коклюк та Баракольської улоговини, на предмет наявності угруповань, популяцій рідкісних, зникаючих, охоронюваних видів рослин та тварин.

Досліджуваний природний комплекс є частиною пріоритетної території №37, 2-ої категорії /1/, займає площу біля 900 га, розташований між містами Феодосія, Старий Крим та смт. Коктебель, входить до складу Феодосійського мілкогір'я.

Хребет Узун-Сирт (г. Клемент'єва, Планерна гора) розташований за 5 км на південний схід від смт. Коктебель та утворює рельєфну дугу висотою 180 м над рівнем моря, довжиною 5,5 км (що відобразилося у його назві – у перекладі з тюркського – «довге плече» або «довгий хребет»). Гора Коклюк, що орографічно являє собою продовження хребта Узун-Сирт, відрізняється від нього за геологічною будовою та відокремлюється Баракольским розломом. Особливо цікавою частиною цього комплексу є безстічна Баракольська улоговина – унікальне для Гірського Криму геологічне та геоморфологічне утворення (мульда), у центрі якого знаходиться пересихаюче озеро Бараколь, що являє собою рідкісну для Південного-Східного Криму динамічну екосистему із своєрідним рослинним покривом та тваринним світом.

Значну частину хребта Узун-Сирт, гори Коклюк та Баракольської улоговини займають природні ландшафти у первісному стані з притаманним їм різноманіттям рослинного та тваринного світу, не зважаючи на їх часткову трансформацію під впливом антропогенних факторів.

Флора вищих судинних рослин цього району нараховує 708 видів з 316 родів, 65 родин /2, 3/. У її складі відмічено 51 ендемічних для Криму видів (для 16 видів статус ендема сумнівний), 62 види відносяться до різних категорій охоронюваних рослин, 49 види внесено до Червоної книги України (**Таблиця 1, карта-схема №1/1-1/5**).

Рослинний покрив на більшості територій району представлений різними видами степів (справжніми, петрофітними, луговими), а також різноманітними нагірно-ксерофітними угрупованнями з рідкісними та цінними елементами. Зустрічаються тут на дуже обмеженій площі шиблякові угруповання та зарості чагарників. Варта особливої уваги багаточисельність варіантів різноманітно-різнотравно-злаково-ковилових та лугових степів, практично зниклих в інших місцях Криму. Схили хребта Узунсирт та г. Коклюк у весняно-літній період приваблюють пишним цвітінням та ароматом трав, зміною барвистих аспектів.

Герпетофауна (фауна земноводних та плазунів) хр. Узунсирт, г. Коклюк та розташованих поряд територій Баракольської улоговини включає 4 види амфібій та 8 видів рептилій, з яких 1 вид черепахи, 1 вид ящірки, 6 видів змій. 8 видів представників герпетофауни району потребують особливої охорони /4/. Надзвичайно високу цінність для збереження багаточисельної популяції болотяної черепахи (унікальний гаплотип) має комплекс прісних водойм близько південно-східного краю хребта Узунсирт /4/. (**Таблиця 2, карта-схема №2**).

У складі орнітофауни відмічено не менш 230 видів птахів, серед яких тільки у Червоній книзі нараховується 16 (**Таблиця 3, карта-схема №2**).

Фауна комах району особливо різноманітна та знаходиться на стадії вивчення. На даний момент 28 видів мають охоронний статус, з них 25 внесено до Червоної книги України (**Таблиця 4**).

Весь досліджуваний район являє собою унікальний природний та культурно-історичний (історико-авіаційний) комплекс, внесений до перспективної мережі територій природно-заповідного фонду Криму /1/.

На даний момент територія потерпає від неконтрольованого випасу худоби та щорічного збору лікарських рослин. Значно зросла також антропогенне навантаження на природні екосистеми. Зараз виникла загроза повного знищення природного комплексу у зв'язку з запланованою забудовою та розорюванням землі за рахунок збільшення сільськогосподарських угідь.

Збереження рідкісних природних об'єктів та культурно-історичних цінностей вимагає створення на території зазначеного комплексу об'єкту природно-заповідного фонду, комплексної пам'ятки природи місцевого значення «Узун-Сирт» із включенням до його складу 580 га земель, що увійшли до складу охоронної зони РЛП «Тиха-бухта». Оголошення цієї гори об'єктом ПЗФ України відповідає Схемі Генерального планування АР Крим та високій оцінці даної території згідно Гурзуфському семінару 1999 р з вироблення пріоритетів щодо збереження природних ділянок Криму. Будь-яка забудова чи інше господарське використання території є абсолютно неприпустими.

Орнітологічні дослідження дають підстави запропонувати включення до його ж об'єкту ПЗФ, додатково оз. Бараколь /5/.

Додатки:

карти-схеми розміщення популяцій рідкісних видів рослин та тварин по території природного комплексу (№1/1-1/5, 2), списки рідкісних рослин та тварин (Таблиці 1 – 4), карта розподілу ділянок, відведених під забудову, карта-схема історико-авіаційного комплексу.

Література

1. Выработка приоритетов: новый подход к сохранению биоразнообразия в Крыму. Результаты программы «Оценка необходимости сохранения биоразнообразия в Крыму», осуществленной при содействии программы поддержки биоразнообразия BSP. – Вашингтон, США: BSP, 1999. – 258 с.
2. Миронова Л. П., Шатко В. Г. Конспект флоры хребта Узунсырт и Баракольской котловины в Восточном Крыму // Бюлл. Гл. ботан. сада. М.: Наука, 2009. – Вып.195. – С. 74-102
3. Миронова Л. П., Шатко В. Г. Флора и растительность хребта Узунсырт и Баракольской котловины в Восточном Крыму // ЗАПОВЕДНИКИ КРЫМА. Теория, практика и перспективы заповедного дела в Черноморском регионе: Материалы V Международ. науч.-практ. конф. (Симферополь, 22 – 23 октября 2009 г.). – Симферополь: СПД Барановский А.Э., 2009. – С. 199 – 205.
4. Кукушкин О. В. Феодосийское мелкогорье как ценный резерват раритетной герпетофауны восточного Крыма // Регіональні проблеми природокористування та охорона рослинного і тваринного світу: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Кривий Ріг: «Мінерал», 2006. – С. 34 – 36.
5. Бескаравайный М. М. Птицы озера Бараколь в юго-восточном Крыму // Сб. науч. трудов, посвященный 95-летию Карадагской научной станции и 30-летию Карадагского природного заповедника НАН Украины. – Севастополь, 2009. – С. 274 – 282.

Зав. лабораторією ботаніки Карадазького природного заповідника (КаПриЗ) НАН України, к.б.н.

Міронова Л.П.

Зав. лабораторією зоології КаПриЗ НАН України, к.б.н.

Будашкін Ю. І.

Старший н. с. лабораторії зоології (КаПриЗ)
НАН України, к. б. н.

Бескаравайний М. М.

Н. с. лабораторії зоології Карадазького
природного заповідника НАН України

Кукушкін О. В.